

On the basis of international, foreign and domestic copyright law panorama freedom and free use of work are compared in this article. The author suggests his own propositions concerning the copyright law of Ukraine.

Keywords: copyright law, photographic work, free use of work, panorama freedom.

Калаур І. Р.

Окремі аспекти застосування норм цивільного й господарського кодексів України та норм спеціальних законодавчих актів для правового регулювання відносин найму (оренди)

УДК 347.453 + 339.187.62

Договір найму (оренди) є одним із традиційних договорів, який в умовах сьогодення широко використовується у підприємницькій діяльності. Укладаючи даний договір власник речі не втрачає свого правового титулу, а передає контрагентові лише можливість здобувати з речі корисні властивості та одержувати плоди і доходи, за що отримує дохід у формі плати за найм (оренду) речі. При цьому власник майна, начебто продає його споживну вартість частинами [1, 116]. Отже, у економічному відношенні ця договірна форма опосередковує такі відносини товарообміну, у яких товаром є не річ, а право користуватися нею [2, 248]. Саме тому законодавство дбайливо намагається надати відносинам, які виникають із цього договору всеможливу визначеність [3, 344].

У своїй науковій роботі автор поставив за мету з'ясувати окремі аспекти застосування норм Цивільного й Господарського кодексів України та норм спеціальних законодавчих актів для правового регулювання відносин найму (оренди).

Основу правового регулювання договору найму (оренди) складає глава 58 Цивільного кодексу України, структура якої побудована за класичною пандектною системою, що властива структурі Цивільного кодексу в цілому. У § 1 вказаної глави законодавець визначає загальні положення про договір найму (оренди). Необхідність їхнього моделювання обумовлена наступними факторами: по-перше, окремі види орендних відносин мають свої особливості, які спричинені видом орендованого майна, метою його використання та суб'єктивним складом даних відносин. Як правило особливості укладання та виконання того чи іншого договору найму (оренди) передбачені законом, про що вказано у ч. 2 ст. 759 Цивільного кодексу України. Однак, незважаючи на наявність у кожного виду своїх особливостей всі вони є елементами одного типу договірних відносин – відносин з передавання майна на платній основі у тимчасове користування, а тому повинні мати єдину правову основу. Її функції виконують загальні положення про найм (оренду), які мають уніфікований характер і можуть субсидіарно застосовуватися до регулювання всіх видів договірних відносин найму. Такий підхід звільнив законодавця від необхідності кожен раз відтворювати у Цивільному кодексі одні і ті ж норми у параграфах, що присвячені окремим видам договору найму.

По-друге, загальні положення про найм (оренду) застосовуються при регулюванні договірних відносин найму, для яких законодавством не встановлені особливості укладання та виконання договору.

По-третє, загальні положення про найм (оренду) є базовими і регулюють відносини передавання майна у тимчасове користування за плату. Проте, законом передбачена можливість їх застосування до відносин безоплатного користування майном. Зокрема,

у ч. 3 ст.827 Цивільного кодексу України передбачена можливість застосування положень гл. 58 цього кодексу до договору позики, який опосередковує відносини безоплатного передавання речі в користування протягом певного строку.

Наступні 2-6 параграфи гл. 58 містять спеціальні норми, які регулюють окремі договори найму (прокат, найм (оренда) земельної ділянки, найм будівлі або іншої капітальної споруди, найм оренда транспортного засобу, лізинг). Водночас, спеціальні положення щодо врегулювання окремих договорів найму (оренди) можуть встановлюватися і в інших законодавчих актах.

Однією із проблем механізму правового регулювання відносин найму (оренди) є укладання договорів, які підпадають одночасно під режим спеціального правового регулювання декількох його видів (для прикладу договір лізингу капітальної споруди, прокат транспортного засобу). На практиці виникає питання, норми якого параграфу гл. 58 Цивільного кодексу України мають пріоритетне застосування до вказаних договорів. У російській юридичній літературі запропоновано шукати відповідь на поставлене питання виходячи із співвідношення понять "види договору оренди" і "договір оренди окремих видів майна", якими законодавець оперує у ст. 625 ЦК Російської Федерації. В основу такого поділу дослідники покладають критерії вивчення того чи іншого договору оренди. Так, якщо критерієм розмежування є лише предмет оренди, – то це договір оренди окремого виду майна, якщо ж критеріями розмежування є не тільки предмет, але й інші обставини – це окремий вид договору оренди. Через те спеціальні правові норми, що регулюють окремі види договору найму мають пріоритет перед нормами договору оренди окремих видів майна.

Як зауважувалося вище, у § 2-6 глави 58 Цивільного кодексу України визначені соціально значимі договори найму (оренди), кожен з яких має свою гаму видозмін, в залежності від виду майна, що складає його предмет. Так можна говорити про договір лізингу споруди, договір лізингу транспортних засобів, договір лізингу устаткування тощо. Всі вони співвідносяться як загальне та окреме. Через те спеціальні норми про лізинг є пріоритетними по відношенню до правил, що регулюють відносини найму (оренди) транспортних засобів, будівель, капітальних споруд.

У ч. 3 ст. 760 Цивільного кодексу України зазначається, що особливості найму окремих видів майна встановлюються цим Кодексом та іншим законом. Наявність широкого спектру правових норм загального та спеціального характеру, що регулюють відносини найму (оренди) окремих видів майна, потребує правильного застосування принципу пріоритетності норм того чи іншого нормативного акту при укладанні договору найму (оренди) та при вирішенні спорів.

Послідовність застосування визначена у вищевказаній ч. 3 ст. 760 Цивільного кодексу України, де зазначається, що особливості найму окремих видів майна встановлюються цим Кодексом та іншим законом. Таким чином у регулюванні відносин найму (оренди) окремого виду майна пріоритет мають спеціальні норми § 2-6 глави 58 Цивільного кодексу України, за ними слідує норми загального характеру, що визначені у §1 цієї ж глави, а потім норми інших законодавчих актів. Останні повинні відповідати нормам Цивільного кодексу в силу загального принципу, визначеного у ч.2 ст. 4 цього кодексу. Отже, якщо інший закон встановлює норму, якої не має у Цивільному кодексі то тут відсутнє протиріччя і діє цей закон, якщо ж інший закон містить норму, яка є іншою в порівнянні з нормою Цивільного кодексу, то слід застосовувати останню. При колізії спеціальних законодавчих актів, правильно буде, з нашого погляду, використати розглянутий вище принцип колізії спеціальних норм § 2-6 глави 58 Цивільного кодексу України.

Пріоритетність норм Цивільного кодексу України у регулюванні відносин найму (оренди) обумовлена тим, що в ньому містяться кодифіковані норми загального

характеру, і він діє на всьому полі цивільних відносин. Водночас в іншому кодифікованому акті, – Господарському кодексі України, – встановлено протилежне правило, за яким до відносин оренди застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України з урахуванням особливостей, передбачених Господарським кодексом (ч. 6 ст. 283). При такому підході норми Цивільного кодексу матимуть субсидіарний характер, що недопустимо. Для усунення вказаного протиріччя ч. 6 ст. 283 Господарського кодексу України слід викласти у наступній редакції: "Відносини оренди регулюються Цивільним кодексом України, цим Кодексом, законами України, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до них".

1. Луць В.В. *Контракти у підприємницькій діяльності: Навч. посіб.- 2-е вид., стер.* – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 560 с..
2. *Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации, части второй / Под ред. проф. Т. Е. Абовой и А. Ю. Кабалкина; Ин-т государства и права РАН.* – М.: Юрайт-Издат; Право и закон, 2002. – 976 с.
3. *Пободоносцев К. П. Курс гражданского права, часть третья. Договоры и обязательства.* М., 2003 (Классика российской цивилистики). – 622 с.
4. Закон України "Про оренду державного та комунального майна" // *Відомості Верховної Ради України.* – 1992. – № 30. – Ст.417.
5. Закон України "Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу" в редакції Закону від 29.06.2004 // *Відомості Верховної Ради України.* – 2004. – № 51. – Ст.547.
6. Закон України "Про господарську діяльність у Збройних Силах України" // *Відомості Верховної Ради України.* – 1999. – №48. – Ст.408.
7. Закон України "Про оренду землі" в редакції Закону від 02.10.2003 // *Відомості Верховної Ради України.* – 2004. – №10. – Ст.102.
8. *Земельний кодекс України* // *Відомості Верховної Ради України.* – 2002. – №3-4. – Ст.27.
9. *Лісовий кодекс України* в редакції Закону від 08.02.2006 // *Відомості Верховної Ради України.* – 2006. – №21. – Ст.170.
10. *Водний кодекс України* // *Відомості Верховної Ради України.* – 1995. – №24. – Ст.190.
11. *Кодекс України про надра* // *Відомості Верховної Ради України.* – 1994. – №36. – Ст.340.
12. Закон України "Про захист прав споживачів" в редакції Закону від 1.12.2005 // *Відомості Верховної Ради України.* – 2006. – №7. – Ст.84.
13. Закон України "Про фінансовий лізинг" в редакції Закону від 11.12.2003 // *Відомості Верховної Ради України.* – 2004. – №15. – Ст.231.
14. *Господарський кодекс України* // *Відомості Верховної Ради України.* – 2003. – №18-22. – Ст.144.

Калаур І.Р. Окремі аспекти застосування норм цивільного й господарського кодексів України та норм спеціальних законодавчих актів для правового регулювання відносин найму (оренди)

У статті досліджено механізми правового регулювання окремих видів договірних конструкцій найму (оренди) та договірних відносин найму (оренди) окремих видів майна. На основі проведеного аналізу запропоновано авторське бачення механізму застосування норм кодифікованих та спеціальних законодавчих актів до відносин найму (оренди) майна.

Ключові слова: договір найму (оренди), найм (оренда) окремих видів майна, лізинг, оренда транспортних засобів.

Калаур І. Р. Отдельные аспекты применения норм гражданского й хозяйственного кодексов Украины и норм специальных законодательных актов для правового регулирования отношений найма (аренды)

В статье исследованы механизмы правового регулирования отдельных видов договорных конструкций найма (аренды) и договорных отношений найма (аренды) отдельных видов имущества. На основе проведенного анализа предложено авторское виденье механизма применения норм кодифицируемых и специальных законодательных актов к отношениям найма (аренды) имущества.

Ключевые слова: договор найма (аренды), найм (аренда) отдельных видов имущества, лизинг, аренда транспортных средств.

Kalaur I.R. Separate Aspects Of Application Of Norms Of Civil й Economic Codes Of Ukraine And Norms Of The Special Legislative Acts For Legal Adjusting Of Relations Of Lease

In the article the mechanisms of the правово adjusting of separate types of contractual constructions of lease are investigational and contractual relations of lease of separate types of property. On the basis of the conducted analysis authorial vision of mechanism of application of norms of codified and special legislative acts is offered to the relations of property lease.

Keywords: agreement of lease, lease of separate types of property, leasing, lease of transport.

Ковалышин О.Р.

Перспективи застосування інституту групового позову в корпоративних спорах

УДК 347.72.032

Становлення і розвиток громадянського суспільства неможливі без дієвого механізму захисту суб'єктивних прав особи. Сьогодні, як на науковому рівні, так і на законодавчому, слабо розвинений механізм захисту від правопорушень, коли останні стосуються значного кола осіб. Не торкаючись передбачених законодавством публічно-правових заходів впливу на такі правопорушення, необхідно підкреслити, що відсутній процесуальний порядок розгляду справ подібного характеру, що стосується значного кола осіб, який був би оптимальним для їх інтересів і відповідав обсягу порушених прав. Особливо нагальною відчувається потреба в ефективному механізмі захисту останніх в корпоративних правовідносинах.

Специфіка корпоративних спорів полягає в тому, що при порушенні корпоративних прав учасника, як правило, порушуються інтереси не одного, а багатьох учасників. Зокрема, це стосується акціонерних товариств, де, наприклад, при порушенні права на дивіденди порушуються права всіх акціонерів. Саме в таких випадках є актуальним подання колективних або групових позовів. В Україні інститут групового позову є поки-що лише теоретичною конструкцією. В національному законодавстві відсутній правовий механізм судового захисту прав за допомогою групового позову.

У дослідженнях групові (колективні) позови аналізувалися саме в контексті захисту прав споживачів, захисту прав авторів при порушенні авторських прав. Щодо можливості застосування групових позовів у корпоративних спорах, то це питання досліджувалося значно менше. Серед авторів, які торкалися проблеми групових позовів в аспекті судового захисту корпоративних прав хотілося б відзначити таких вчених як Н. С. Батаєва, Г. О. Оболовіна, В. Е. Белявевич, Т. В. Степаненко, Г. П. Тимченко, І. В. Спасибо-Фатєєва та ряд інших авторів.